

Voorwoord en Inleiding

Dr. Ir. H. Koopmans

VIJFTIG JAAR SCHEIKUNDIGE NIJVERHEID IN NEDERLAND

*Uitgegeven ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van het
Hoogewerff-Fonds*

UITGEVERIJ WALTMAN - DELFT - 1967

Opmerkingen bij de digitale versie

Het boek werd gedigitaliseerd met toestemming van het Hoogewerff-Fonds en de uitgeverij ThiemeMeulenhoff, waarin uitgeverij Waltman is opgegaan.

De oorspronkelijk paginering van het boek is rechtsboven op de pagina's van gedigitaliseerde versie aangegeven: [pagina 9], enz. De verwijzingen in de drie registers verwijzen naar die oorspronkelijke paginanummers.

Blanco pagina's en pagina's met foto's werden niet gedigitaliseerd, zodat de oorspronkelijke paginanummers af en toe verspringen.

Het afbrekingsteken in een woord bij een nieuwe regel werd merendeels verwijderd om het zoeken in de digitale tekst niet te hinderen.

VOORWOORD

De "Stichting Hoogewerff-Fonds" is op 29 augustus 1917 in het leven geroepen door Professor Dr. Sebastiaan Hoogewerff, in leven hoogleraar aan de Technische Hogeschool te Delft, door afzondering van het hem ter gelegenheid van zijn huldding bij zijn zeventigste verjaardag ter beschikking gestelde bedrag van eenhonderdwaalfduizend gulden.

Het doel van het Hoogewerff-Fonds is het bevorderen van het verrichten van wetenschappelijk onderzoek van chemisch-technische aard. Het Fonds doet dit werk door het beschikbaar stellen van gelden voor het verrichten van chemisch-technisch speurwerk, alsmede door het toekennen van een onderscheiding aan hem of haar die uitnemend werk heeft verricht op chemisch-technisch gebied.

Aanvankelijk is het Hoogewerff-Fonds vrijwel alleen een aangelegenheid geweest van de Technische Hogeschool in Delft. Hoewel ook volgens de nu van kracht zijnde Statuten aan Delft nog een zekere voorkeur wordt toegekend voor het uitvoeren van het bovengenoemde onderzoek, hebben, nu naast de Technische Hogeschool in Delft ook de Technische Hogescholen in Eindhoven en Twente zijn opgericht, ook docenten van deze instellingen van Hoger Onderwijs zitting in het Bestuur van het Fonds en wordt ook werk, dat aan deze hogescholen geschiedt, financieel gesteund.

Het Bestuur van het Fonds besloot om ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan een overzicht in boekvorm uit te geven waarin de ontwikkeling van de chemische nijverheid in Nederland gedurende die 50 jaren wordt geschetst. Deze gedachte werd ingegeven door het feit, dat in de genoemde periode van 50 jaren de chemische industrie in Nederland een zeer grote ontwikkeling heeft te zien gegeven en ook omdat een dergelijk overzicht in deze vorm niet bestaat. Het Bestuur heeft daarbij tevens gestreefd naar een boekwerk dat tegen redelijke prijs ter beschikking kan worden gesteld aan de studerende chemisch-technische jeugd van Nederland.

Ter realisering van deze plannen heeft het Bestuur van het Hoogewerff-Fonds zich verzekerd van de medewerking van zowel de Afdeling Chemische Techniek van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, als de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging, de Vereniging voor de Nederlandse Chemische Industrie en het Centraal Instituut voor Industrie-ontwikkeling. Deze medewerking is zeer spontaan gegeven en heeft aanmerkelijk bijgedragen tot de realisering van de plannen. Een kleine commissie, waarin vertegenwoordigers van de genoemde groeperingen zitting hebben, heeft de bestaande plannen geconcretiseerd. De uitvoering ervan is in handen gelegd van Dr. Ir. H. Koopmans van het CIVI.

Nu het boekwerk voor ons ligt mag worden geconstateerd, dat Dr. Koopmans zich op uitnemende wijze van zijn taak heeft gekweten.

Wij spreken de hoop uit, dat het boek een goede ontvangst zal vinden en dat het zal mogen bijdragen tot de doelstelling van het Hoogewerff-Fonds.

Zo worde het een waardig saluut aan de grote mens die Prof. Dr. Sebastiaan Hoogewerff was.

Het Bestuur van het Hoogewerff-Fonds,

PROF. DR. J.H. DE BOER, voorzitter

(handtekening)

PROF. DR. IR. P.M. HEERTJES, secretaris

(handtekening)

INHOUD

	Inleiding	9
I	De situatie rond 1917	13
II	1917-1929 Van opkomst na de eerste wereldoorlog tot het crisisjaar	31
III	1929-1939 De vooroorlogse jaren, waarin grote veranderingen optreden	49
IV	1940-1947 De oorlogsjaren, een periode van stille voorbereiding en grote zorg	71
V	1947-1957 Sterke uitbreiding van de industrie vóór het inwerkingtreden van de Euromarkt	79
VI	1957-1961 De Nederlandse chemische industrie in de Euromarkt, een pijler van de nationale economie	93
VII	De Nederlandse chemische industrie vergeleken met die in de buurlanden.	129
VIII	Geraadpleegde literatuur	141
	Registers van:	
	Personen en instellingen	149
	Bedrijven	151
	Produkten	157

INLEIDING

Het eerste, en tevens het laatste boek, waarin de Nederlandse chemische industrie wordt behandeld, is de publikatie van J. C. A. Everwijn, "Beschrijving van Handel en Nijverheid in Nederland", 's-Gravenhage 1912. Sindsdien zijn er alleen bij bijzondere gelegenheden, zoals bijvoorbeeld het 25-jarig en het 50-jarig bestaan van de Nederlandsche Chemische Vereeniging, samenvattende overzichtsartikelen verschenen. Van deze artikelen werd een dankbaar gebruik gemaakt; zij zijn vermeld in de lijst van geraadpleegde literatuur, die achter de tekst is opgenomen. Vervolgens heeft Ir. F. T. Mesdag, in leven o.a. adjunct-directeur van het Rijksbureau voor Chemische Producten, een uitvoerige publikatie voorbereid, getiteld "Nederlands Chemisch-gerichte Nijverheid", waarin de ontwikkeling van de chemische industrie tot 1954, zowel technisch als economisch, wordt beschreven. Dit boek werd nooit uitgegeven. Schrijver dezes was zo gelukkig over het manuscript te kunnen en te mogen beschikken; het zou anders niet mogelijk geweest zijn in de beschikbare tijd dit overzicht samen te stellen.

Tenslotte werden vele gegevens ontleend aan de gedenkboeken en jaarverslagen, die door de bedrijven zelf en door de Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie werden uitgegeven. Ook deze bronnen, voor zover benut, zijn in de literatuurlijst opgenomen.

De ontwikkeling van de chemische industrie is in deze brochure niet uitputtend behandeld; daartoe ontbrak de tijd. Ook geeft de literatuurlijst geen volledig beeld van wat er op dit gebied werd gepubliceerd. Wel is er naar gestreefd deze ontwikkeling breed te behandelen door technische, wetenschappelijke en economische aspecten in de beschrijving te betrekken.

Scheikundige Nijverheid

Het Bestuur van het Hoogewerff-fonds heeft gemeend het begrip chemische industrie ruim te moeten stellen, ongeveer overeenkomstig met wat thans aan een Technische Hogeschool onder Chemische Technologie wordt begrepen.

Dit is niet algemeen gebruikelijk. In de afgelopen vijftig jaar is het nodig gebleken ten behoeve van nationale en internationale instanties op dit gebied het terrein van de Chemische Industrie af te bakenen ten opzichte van nevenindustrieën, zoals de petroleumindustrie, de metallurgische, de aardewerkindustrie of de voedingsmiddelenbedrijven. De scheikundige wetenschap, noch de scheikundige technologie, storen zich echter aan deze grenzen; voorzien van dit universele paspoort heeft de schrijver zich dan ook vrijmoedig over deze grenzen begeven.

Men noemt de aanliggende gebieden wel de parachemische industrie en het geheel, met een aan de Engelse taal ontleend woord, de "procesindustrie".

In de titel van dit overzicht werd het oude begrip, dat ook in de Statuten van het Hoogewerff-fonds voorkomt, de "Scheikundige Nijverheid" gekozen in de verwachting, dat elk chemisch of parachemisch bedrijf zich daarmee zal voelen aangesproken.

Omvang en opzet

Toch zal het een ieder duidelijk zijn, dat een beschrijving van de ontwikkeling van de Scheikundige Nijverheid gedurende de laatste vijftig jaren een boekwerk van verscheidene delen zou omvatten, als zij een gedetailleerde weergave van het wel en wee der betreffende bedrijven zou zijn.

Dit is ook niet de bedoeling van deze schets. De bedoeling is om in vogelvlucht een beeld te geven hoe het was in 1917 en hoe het is geworden in 1967; langs welke weg deze ontwikkeling is gegaan en onder welke invloeden zij zich heeft voltrokken.

In vogelvlucht dus. Ook de vogel strijkt van tijd tot tijd neer en zo is ook deze beschrijving ingedeeld in een aantal etappes van ongeveer tien jaar. Merkwaardigerwijze blijkt de loop der historie door deze indeling geen geweld te zijn aangedaan en kan toch aan elk van de periodes een markante hoofdgedachte worden toegekend.

De indeling in zeven periodes is als volgt:

I	De situatie rond 1917
II	1917-1929 Van opkomst na de eerste wereldoorlog tot het crisisjaar
III	1929-1939 De vooroorlogse jaren, waarin grote veranderingen optreden

- IV 1940-1947 De oorlogsjaren, een periode van stille voorbereiding en grote zorg
- V 1947-1957 Sterke uitbreiding van de industrie vóór het inwerkingtreden van de Euromarkt
- VI 1957-1967 De Nederlandse chemische industrie in de Euromarkt, een pijler van de nationale economie
- VII De Nederlandse chemische industrie vergeleken met die van de buurlanden. Samenvattend overzicht

De eerste periode, de situatie in 1917, zal vrij uitvoerig worden geschetst, omdat deze beschrijving de basis vormt voor de volgende hoofdstukken. In de tussenliggende periodes zullen de belangrijkste aspecten en vernieuwingen naar voren worden gebracht, om aan het eind nog eens het geheel te overzien en het te plaatsen in het raam van de buurlanden.

Deze indeling zal met enige vrijheid worden gehanteerd; soms zal worden vooruitgegrepen op komende gebeurtenissen, soms een terugblik worden gegeven op onvermelde situaties uit een vorige periode. Dit werd gedaan om een te grote versnippering te voorkomen en in bepaalde gevallen de draad der geschiedenis niet te behoeven door te knippen.

De schrijver heeft van verschillende bedrijven en instanties hulp ontvangen, waarvoor hij hier zijn dank uitspreekt. Het meest betreft deze dank de steun van directeur, medewerkers en medewerksters van het Centraal Instituut voor Industrieontwikkeling en de hulp van de staf van de Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie, maar ook die bedrijven, die foto's ter beschikking stelden.